

Puheenjohtaja Maria Löfgren Akavan liittokokouksessa 14.11.2023**Ajankohtainen yhteiskunta- ja työmarkkinapoliittinen tilanne**

Hyvät liittokokousedustajat ja hyvät akavalaiset!

Kevätliittokokouksessamme viime toukokuussa aloitin puheeni painottamalla yhteistyötä ja malttia. Tarvitsemme yhdessä tekemistä ja sopimista, ripeitä ja rohkeita toimia, mutta myös harkintaa ja malttia.

Orpon hallituksen laajaan ohjelmaan mahtuu paljon Akavan tavoitteiden mukaisia asioita. Mittavat panostukset TKI-investointeihin ja turvallisuudestamme huolehtimiseen ovat olennaisen tärkeitä.

Tuemme hallituksen tavoitteita talouden suunnan muuttamisesta ja työllisyysasteen nostamisesta. Hyvinvointiyhteiskuntamme rakentuu osaamiselle, talouskasvulle, työnteolle ja tuottavuudelle. Tälle pohjalle luomme tulevaisuuden hyvinvointia.

Osaajien saatavuus on turvattava. On keskeistä, että korkeakoulut saavat riittävän ja vakaan rahoituksen. Osaajapula on kasvun este. Tuoreimman Akava Worksin korkean osaamistason maahanmuuttokatsauksen luvut kertovat, että työn perusteella myönnettyjen oleskelulupien määrät laskivat hieman edellisten 12 kuukauden aikana. Työperäistä maahanmuuttoa ei saa vaikeuttaa ja hallituksen on syytä korjata työperusteisen oleskeluluvan kolmen kuukauden sääntöä.

Hyvä liittokokousväki, osaamisen ja kasvun rinnalla tulevaisuuden hyvinvoinnin kulmakiviä ovat yhdenvertaisuus, työelämän laatu sekä syrjäytymisen ja sosiaali- ja terveysongelmien ennaltaehkäisy.

Suhteettoman kovilla työttömyys- ja sosiaaliturvan leikkauksilla pakotetaan ihmisiä ottamaan vastaan myös koulutustaan vastaamattomia ja entistä palkkatasoaan huomattavasti matalapalkkaisempia töitä. Sikäli kun töitä ylipäättään on saatavilla.

Arjen toimeentuloon kohdistuvien leikkausten lisäksi hallituksen ohjelmassa on lukuisia työlainsäädännön muutoksia, jotka ovat yksipuolisesti työntekijän asemaa heikentäviä.

Hallitusohjelmakokonaisuutta voisi luonnehtia työnantajapuolen unelmaksi. Hallituksen politiikka vaikuttaa perustuvan ajatukselle, että yritykset tarvitsevat lisää joustoa, sen sijaan asiantuntijat ja esihenkilöt eivät, sillä heidät ja työttömät laitetaan joustamaan.

Työnantajien vastuu paremman työelämän rakentamisesta ja korkeammasta työllisyydestä jää huteraksi, kun työllistämisen kynnyksen laskeminen on toiveiden varassa, samoin se, että yritykset nyt rupeaisivat kiihtyvässä määrin työllistämään.

Mielestäni tällä ideologialla ollaan menossa metsään: työntekijän aseman lukuisat heikennykset, työpaikkojen vuoropuhelun heikentäminen ja aikuiskoulutustuen alasajoaikkeet eivät tuo meille uutta kasvua ja työtä.

Hallituksen ehdottamille työlainsäädännön heikennyksille ei ole voitu laskea työllisyysvaikutuksia. Talouden taantuessa myös työttömyysturvan kiristysten työllisyyttä parantava vaikutus on heikompi kuin noususuhdanteessa.

Kun työlainsäädäntöön kohdistetut työllisyystavoitteet perustuvat toiveisiin, on kysyttävä, tehdäänkö päätöksiä vastoin parempaa tietoa, pelkkien oletusten varassa? Onko taustalla halu tehdä itsetarkoituksellisesti palkansaajien asemaa ja eritoten palkansaajaliikettä heikentäviä muutoksia? Työmarkkinaosapuolten järjestäytyminen tukee pohjoismaista yhteiskuntamallia ja maan hallituksen tulisi tukea sitä, kuten muissa Pohjoismaissa.

Tasapainoa tarvitaan työelämäasioihin

Tavoitteenamme työelämäasioissa on oikeudenmukaisempi linja ja toimiva hallituksen, työnantajajärjestöjen ja työntekijäjärjestöjen yhteistyö. Tarvitsemme uudistuksia, yhteistyötä, pitkäjänteisyyttä päätöksiin ja sitoutumista yli vaalikausien.

Hallitus on toivonut palkansaajaliikkeeltä ratkaisuja kritiikkimme vastapainoksi. Me Akavassa veimme pääministeri Petteri Orpolle 13. lokakuuta vetoituksen, jossa esitimme ratkaisuehdotuksia hallitusohjelman työelämäkokonaisuutta tasapainottaviksi elementeiksi. Vetoituksen takana ovat kaikki 616 000 jäsentä edustavat 36 jäsenliittoamme.

Kyseessä oli kokonaistarkastelua ehdottava ratkaisumalli ja konkreettisia esityksiä, miten työelämää uudistettaisiin tasapainoisesti ja kestävästi. Me haluamme tähän vastauksen hallitukselta.

Minä kysyn, mitä hallitus menettäisi, jos se avaisi neuvottelut siitä, miten uudistusten tavoitteita saavutettaisiin parhaalla ja tasapainoisella tavalla? Kun hallitusohjelman kirjauksia toteutetaan laput silmillä työnantajien toiveiden mukaisesti, paremmat keinot jäävät havaitsematta. Vaikka portti avattaisiin neuvottelujen ja yhdessä sopimisen tielle, hallitus ja eduskunta päättävät.

Vastustamme hallitusohjelman työelämän heikennyksiä, kuten lakisääteistä vientivetoista palkkamallia, määräaikaisuuksien perusteiden väljentämistä ja irtisanomissuojan heikentämistä. Vaikka pidämme ensisijaisena neuvottelujen ja sopimisen tietä, valmistaudumme vastatoimiin. Emme päästä niistä vielä tänään, vaan varaudumme ylimääräisen liittokokouksen koollekutsumiseen, jotta kaikki 36 jäsenliittoamme ehtivät harkita huolella kantaansa.

On aina parempi edetä sopien kuin repien.

Me Akavassa teemme työtä #ParemmenTyöelämänPuolesta

Työrauha

Lakko-oikeuden rajoittamista pusketaan läpi kovalla kiireellä ja puutteellisesti valmistellulla lakipaketilla.

Jos työrauhaa halutaan parantaa, lausuntokierroksella olevan paketin sijaan olisi edistettävä tasapainoista työelämän lainsäädännön ja työriitojen sovittelun uudistamista sekä rakennettava osapuolten välistä yhteistoimintaa ja luottamusta.

Työmarkkinamalli

Työministeri Arto Satosen johdolla järjestetty seminaari Suomen työmarkkinamallista ja lausuntokierroksen alkaminen eivät riitä. Nyt työ- ja virkaehtosopimuksia neuvottelevien tahojen, meidän kentässämme YTN:n ja Jukon, on annettava rauhassa ja ilman lakisääteisen vientimallin kahletta neuvotella mallista, joka ottaa huomioon eri alojen tilanteen ja kokonaisuuden.

Ruotsin palkkamallin haikailu vie harhaan. Mikä toimii monipuolisemman elinkeinorakenteen ja laajemman vientikärjen maassa, ei ole menestyksen tae Suomessa.

Paikallinen sopiminen

Paikallisesta sopimisesta on keskusteltu vilkkaasti. Se on keskeinen osa toimivaa työelämää silloin, kun osapuolet tuntevat sovellettavan työ- tai virkaehtosopimuksen, saavat riittävää tietoa, tukea ja koulutusta sopimiseen ja neuvottelevat toistensa tilanteen ja aseman tunnustaen.

Kun hallitus haluaa tuoda paikallisen sopimisen yhä laajemmin myös järjestäytymättömän kentän sovellettavaksi, on huolehdittava yhteisistä pelisäännöistä, asiallisesta erimielisyyksien ratkaisemisesta sekä ennen kaikkea siitä, että työehtosopimuksissa sovittuja reunaehtoja ei voi jatkossakaan ohittaa.

Määräaikaiset ja irtisanominen

Hyvät kuulijat, talouden hyytyminen iskee kovasti nuoriin korkeakoulutettuihin. Tuorein Akava Works -työttömyys- ja lomautuskatsaus kertoi karua kieltä: vastavalmistuneiden työttömien määrä on kasvanut kolmanneksella vuoden takaisesta. Ylemmän korkea-asteen suorittaneita on työttömänä enemmän kuin ennen koronakriisiä.

Puolet uusista työsuhteista on jo nyt määräaikaisia ja etenkin nuoret laitetaan liian kevyin perustein määräaikaisiin työsuhteisiin. Räikeintä määräaikaisuuksien väärinkäyttö on nuorten naisten kohdalla. Syyn tähän me kaikki tiedämme. Työelämässä syrjitään yhä lasten saannin ja hoidon vuoksi.

Irtisanomiskynnyksen laskeminen on suuri heikennys palkansaajan turvaan. Uhkana on myös, että huonosti johdetuille työpaikoille syntyy pelon ilmapiiri. Hallitus on tuomassa Suomeen työlainsäädännön takapajulan piirteitä, samalla kun asiantuntijatyön osuus jatkaa kasvuaan. Kuvitellaanko tässä, että työn tuottavuus kasvaa epävarmuuden kasvaessa? Suunta on täysin nurinkurinen.

Työhyvinvointi ja työurien pidentäminen

Hallituksen tavoite sadastatuhannesta uudesta työpaikasta jää haaveeksi ilman panostuksia työturvallisuuteen, työhyvinvointiin ja työkyvyttömyyden ennaltaehkäisyyn. Ellei työelämän laadun parantamiseen panosteta, työkyvyttömyyden miljardiluokan kustannukset jatkavat kasvuaan ja työurien pidentäminen takkuu.

Hallitusohjelmaan sisältyy tärkeä tavoite työpahoinvoinnista aiheutuvien sairaspotilaisten puolittamisesta. Meillä Akavassa on tarjota tähän keinoja, keskeisimpinä työturvallisuuslain uudistaminen ja asetus psykososiaaliseen kuormitukseen puuttumisesta.

Nuorten ja opiskelijoiden mielenterveys on kriisissä, mutta miten varmistamme, että he saavat apua ja tukea? Miten tasoitamme nuorten tietä työelämään? Hallituksen toimet eivät näytä tuovan ratkaisua tähän.

Kutsumme presidenttiehdokkaat keskustelemaan marraskuun 28. päivänä arvovalinnoista, joilla turvataan nuorille hyvä työelämä ja tulevaisuus. Jatkamme #TärkeäOsaMinua-kampanjaa, joka tarjoaa nuorille kanavan kertoa huolistaan ja toiveistaan sekä saattaa heidän kokemuksensa päättäjien tietoon.

Työttömyysturva

Ymmärrämme Akavassa työttömyysturvan uudistamisen tavoitteet hyvin. Olemme valmiita harkiten parantamaan kannustavuutta esimerkiksi ansiopäivärahan enimmäiskeston muutoksilla. Olemme ehdottaneet turvan enimmäismaksuajan porrastamista työhistorian mukaan.

Esitettyjen työttömyysturvavaleikkausten mittaluokka on kuitenkin liian suuri ja leikkaukset kohdistuvat heikossa asemassa oleviin. Tasa-arvovaltuutettu toi äskettäin myös esille, että työttömyysturvan muutokset osuvat monilta osin erityisesti naisiin ja heikentävät sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Työeläkejärjestelmä on olennainen osa yhteiskuntaamme

Hyvät kuulijat, työeläkejärjestelmän tulevaisuuden turvaaminen on yksi tärkeä tehtävämme. Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus ei saa jäädä sanahelinäksi.

Hallitusohjelman työeläkejärjestelmän uudistamista koskevan kirjauksen taustalla olivat työmarkkinakeskusjärjestöjen yhteiset linjaukset.

Työeläkejärjestelmän tarkoitus on taata riittävä toimeentulo työuran jälkeen. Työeläkejärjestelmää ei pidä käyttää sen käyttötarkoituksen ja rahoitusmallin vastaisesti muun julkisen talouden tarpeisiin.

Avainasemassa on kaksikantainen yhteistyö, joka on osoittautunut toimivaksi vuosikymmenten aikana. Se on tulevaisuudessakin keskeistä uskottavan työeläkejärjestelmän ylläpitämisessä.

Vahva EU merkitsee myös vahvaa Suomea

Ensi vuonna pidetään presidentinvaalien lisäksi myös Euroopan parlamentin vaalit kesäkuussa. Korostamme, että tarvitsemme vahvan EU:n, koska se merkitsee vahvaa Suomea. Unionin on tuettava demokratiaa ja kasvua sekä huolehdittava esimerkiksi kansalaisten oikeuksista ja ympäristöstä. Unioni on osa turvallisuuttamme.

Odotamme paljon seuraavalta EU-vaalikaudelta. Painotamme erityisesti työelämän, koulutuksen ja tutkimuksen sekä vihreän siirtymän asioita.

EU:n pitää jatkaa aktiivisena työelämän toimijana. Esimerkiksi maalittaminen, kilpailunrajoitussopimusten kohtuullistaminen, tekoälyn työelämävaikutukset ja psykososiaaliset riskitekijät – niistä soisimme aloitteita.

Arvoyhteisönä EU:n pitää vahvistaa oikeusvaltiota. Vallanvaihto Puolassa saattaa avata uusia näkymiä tässä suhteessa. Tutkimuksen, opetuksen, tieteen ja taiteen vapaus pitäisi sisällyttää oikeusvaltiokriteereihin.

EU-varojen käytössä on syytä muistaa osaamisen tärkeys työpaikoille ja sivistykselle. Osaamispanostusten kasvua on EU-tasolla, mutta vielä on matkaa 4 prosentin bruttokansantuoteosuuteen. Tutkimusohjelma Horizon ja Erasmus+-ohjelma kaipaavat vahvempia resursseja.

Keskeistä on siirtymä kohti puhtaampaa taloutta ja ympäristöä. Siinä tärkeä väline on EU:n vihreän kehityksen ohjelma eli Green Deal. Suomen linjana pitää olla luontokadon pysäyttäminen ja hiilineutraaliuden saavuttaminen EU-tasolla ennen vuotta 2050.

Uudesta strategiasta

Hyvä liittokokousväki, vuosi sitten puhuessani Akavan liittokokoukselle kerroin, että haluan nostaa työtämme ohjaaviksi toimintatavoiksi avoimuuden, asiantuntijuuden ja arvolähtöisyyden.

Haluan edelleen vahvistaa sitä kulttuuria, että työmme perustuu asiantuntijuuteen. Liittojemme kirjo ja moninaisuus on valtava rikkaus. Meillä Akava-yhteisössä on osaamista ja asiantuntemusta lähes joka lähtöön. Mitä paremmin sen kanavoimme yhteiseksi vaikuttamisen voimaksi ja jäseniä palvelemaan, sitä vahvempia olemme.

Olen edelleen vahvasti sitä mieltä, että meidän on uskallettava ravistella rakenteita ja edistää keskustelua siitä, millaisilla arvovalinnoilla

varmistamme hyvän elämän edellytykset, vahvan talouskasvun ja kestävä kehityksen. Katse on pidettävä tässä päivässä ja huomiossa, mutta ennen kaikkea nuorissa ja opiskelijoissa. Toisin sanoen tulevaisuudessakin.

Olemme suunnanneet viestiämme järjestäytymisen hyödyistä ja ammattiliittojen merkityksestä tyouralla erityisesti nuorille ja jatkossa yhä enemmän kansainvälisille osaajille.

Hyväksyimme vastikään hallituksessa strategian järjestöllisen kansainvälistymisen tukemiseksi.

Vuoden 2024 puolella strategiatyö jatkuu ja laajenee, kun laadimme yhdessä Akavalle uuden strategian. Tuleva strategiaprosessimme on avoin, osallistava ja perusteellinen.

Lopuksi kiitokset

Hyvät akavalaiset, lopuksi kiitän kaikkia teitä, jotka työskentelette yhteisössämme tai toimitte luottamustehtävissä.

Yhteinen Akavamme on vaikuttava, merkityksellinen, aloitteellinen ja avarakatseinen työelämän uudistaja teidän osaamisenne, työnne ja sitoutumisenne ansiosta.

Te olette kaikki tehneet asiantuntevasti ja omistautuneesti töitä paremman työelämän ja akavalaisten puolesta. Paremman Suomen puolesta.

Ja kuten tiedämme, tätä työtä riittää jatkossakin.

Jatketaan yhdessä ja tiiviissä yhteistyössä. Se on vahvuutemme.

Näillä sanoin toivotan hyvää ja keskustelevaa liittokokousta.

Kiitos!